

Et Foredrag i Viborg af Magister J. C. Hansen, som fortæller om sin Tydning af Stenen fra Erik Menveds Bro over Skals Å

Den akavede Ordstilling skyldes, at Indskriften er lavet paa Versemaal

DER SPRANG EN BOMBE ved Generalforsamlingen i Historisk Samfund for Viborg og Omegn i Gaar Eftermiddags, da Magister J. C. Hansen i sit Foredrag om Stenen fra Løvelbro for første Gang fremlagde for Offentligheden en helt ny Tydning af Stenens Indskrift. Selve Ordlyden af Indskriften er tydet før, ogsaa af Magister Hansen, men der var forskellige svage Punkter i de Teorier, som maatte følge af Tydningen, og først ved nye Forskninger i den allerseneste Tid er det lykkedes Magister Hansen at finde Forklaringer, der udfylder Hullerne.

.’ Denne nye Tydning vil, hvis den er rigtig, og hvis Videnskabsmændene anerkender den, fører helt nye Teorier med sig, Teorier, som, vil bringe Uorden i Nationalmuseets Samling af Oldindskrifter.

Disse Teorier vil ganske simpelt betyde, at Nationalmuseets Folk maa begynde helt forfra paa Arbejdet med Tidsbestemmelsen af Indskrifter.

Det har hidtil været saadan, at man mente, at alle Indskrifter, der var hugget i et bestemt Alfabet, var udført før Valdemar den Stores Tid, og at alle Indskrifter efter den Tid forekom i latinske Bogstaver. Magister Hansens Teori omstøder denne Teori, idet den siger, at man ganske vist ikke finder Indskrifter med latinske Bogstaver før Valdemar den Stores Tid, men man kan udmærket finde Indskrifter med det ældste Alfabet, efter at det latinske Alfabet er blevet indført.

Da Løvelbro-Stenen blev fundet.

Men lad Magister Hansen selv fortælle om Løvelbro-Stenen og hans Tydning af Indskriften paa denne Sten. Vi refererer Foredraget i Historisk Samfund:

— Løvelbrostenen blev fundet for 15 Aar siden. Amtsvejvæsenet var ved at udføre forskellige; Arbejder ved Løvelbro, og under Uddybninger ved Broarbejdet fandt man denne Sten, der har siddet som Topsten i en muret Brobue.

Al den Tid, man har kendt Løvelbro, har den været en Træbro, men Brohovederne har været af Kvadersten.

Folk kaldte dem Kirkesten i daglig Tale, fordi de havde den Opfattelse, at Stenene, der var anvendt ved Brobygningen, stammede fra en gammel Kirke, muligvis den forsvundne Mindrup Kirke. I 1894 blev Broen bygget om, og Kirkestenene blev solgt til en Mand i Viborg, der brugte dem til Byggeri (nemlig til Entreprenør Klinge, i hvis Ejendom i Jernbanegade de store Sten kan ses i Sokkelmuren). Til alt Held havde denne Sten ligget skjult, og den kom altsaa ikke frem før mange Aar senere.

Det var den 1. juli 1925. Heldigvis var Arbejdsformanden, P. C. Jensen, Overlund, historisk interesseret, saa han med det samme, da denne Sten med Indskriften blev fundet, var klar over, at her var noget af Interesse for Historikerne. Han telefonerede til Amtsvejinspektør Dalberg, der tog derud sammen med Gartner Brostrøm, som dengang var Formand for Museet. De telefonerede til mig, om ikke jeg vilde med. Jeg kendte jo lidt til Latin og kunde saa maaske tyde Indskriften. Jeg kom altsaa med derud. Vi saa paa Stenen og fik den ogsaa med her til Viborg. Brostrøm sendte Fotografier af Stenen sammen med Meddelelse om Fundet til Nationalmuseet. Og alt imens prøvede jeg saa paa at finde ud af, hvad det var, der stod paa Stenen. Det var noget paa Latin, og saa gik jeg frem, som jeg var vant til med mine Elever. Se, der stod "Ericus Rex". Det maatte være Grundled i Sætningen, andet kunde det ikke være. Saa maatte der ogsaa være et Verbum. Det skulde ende paa t, og det skulde staa sidst. .

Noget muggent ved Stavemaaden.

Dette stod nu ikke sidst, men næstsids, og der var en Krølle ved t'et. Saadan en Krølle kender man fra Græsk. Der kalder man den Koronis, og det er en særlig Akcent; der staar foran et Ord og angiver, at der er noget muggent ved Stavemaaden inde i Ordet, eller at der er udeladt nogle Bogstaver. Den samme Krølle stod oppe foroven paa Stenen mellem et P og i. Og ved at gaa frem saadan stykkevis lykkedes det mig at tyde Indskriften. Der skulde efter min Mening staa: „In Petri Viborgensis secundi tempore Ericus – rex.

. Magister J. C. Hansen

Stenen tidsfæstet

Her havde vi Forklaringen paa, hvorfor Stenens Indskrift hverken var med rigtig dansk eller rigtig latinsk Ordstilling. Derfor var Ordene rodet sammen. Og naar det var Niebelungenvers, som under ingen Omstændigheder kendes før 1200 var det uomstødeligt fastslaaet, at der her er Tale om Kong Erik Menved. Stenen kan ikke være ældre. Og saa har vi et Sted en Omtale af, at Erik Menved i 1313 byggede en Borg ved Viborg, og det skulde undre mig meget, om ikke Brobygningen ved Løvelbro er foregaaet omtrent samtidig. Dermed er denne Sten tidsfæstet, og det er en af de faa Indskrifter, der er tidsfæstet.

Saa forstaar man ogsaa, hvorfor „u sec" er føjet ind under Linien. Det er en Art Fodnote, der var nødvendig for at fortælle, hvem „P" var, men den kunde ikke være med i Verset uden at forstyrre Versefoden.

Hvad er nu Konsekvensen af denne Tydning? Den vil faa til Følge, at det er ganske umuligt for Nationalmuseet at opretholde den hidtidige Ordning af Oldsagssamlingen. Ydermere har jeg fastslaaet, at de Typer, der er anvendt her paa Stenen, ogsaa findes paa tyske Haandskrifter efter Aar 1200 som Initialer, og der er altsaa intet til Hinder for, at man virkelig har brugt dem til Indskrifter efter Valdemar den Stores Tid.

Medlemmerne af Historisk Samfund i Viborg er de første, der hører om denne Tydning, og det er ikke en helt dagligdags Ting at finde en saadan Sten. Det er den første i Verden, saa vidt jeg ved, med Indskrift paa Niebelungenvers. Det findes intet andet Sted.

Strømmen væltede Broen.

Om selve Løvelbroen er der yderligere det at sige, at den ikke fik lang Levetid. Formentlig ved et voldsomt Tøbrud, er den blevet væltet. Man har undret sig over, at Resterne af den lå i Retning mod Strømmen, men

Vandet er antagelig af Isen blevet tvunget ned og har undermineret Bropillerne, saa de til sidst er væltet den Vej over.

Det eneste Punkt, der var tilbage i Indskriften, som ikke var helt klaret, var faktisk, hvorfor staar der pilam og i ikke pontem, som Bro ellers hedder paa Latin. Men ogsaa det er det

lykkedes mig at finde en Forklaring paa. Pilem betyder ganske simpelt en Bro, der er bygget

paa en Række Buer, altsaa en Buerække og ikke blot en enkelt Pille som ellers antaget. Pillebroer har antagelig ikke været kendt i Danmark før Erik Menveds Tid. Løvelbroen har sikkert ikke været den eneste Bro af tilhuggede Sten, men den har nok været den første. Det menes, der engang har været en lignende Bro ved Simsted over Laastrup - Simsted Aa.

Formanden for Historisk Samfund, Teglværksejer G u 1 d d a I, takkede i Magister Hansen paa det hjerteligste for det interessante Foredrag og for, at Samfundets Medlemmer maatte blive de første, der hørte om denne nye Tydning. Teglværksejer Gulddal sluttede med at omtale, hvor vigtigt det er, at Oldsager kommer paa de rette Hænder, til de rette Forskere, og ikke af ligegyldige blot bliver smidt til Side som en Sten med en eller anden taabelig Indskrift, ingen kan tyde.

+ In P'i tem P°

1 U sec

re Ericus r

ex ist ere't pil

Saadan staar Indskriften paa Stenen. Man ser, at U og sec, som Magister Hansen omtalte det i Foredraget, er sat ind under tempo som en Slags Fodnote. U betyder viborgensis. Den her foretagne Opstilling er naturligvis kun en skematisk Gengivelse af Stenens Indskrift.

Resterne af den gamle Bro, afdækket flere Aar efter Fundet af den berømte Sten.